

3. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

3.1. ՎՃԱՐԱՀԱՇՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՐԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Անկանխիկ վճարումների խրախուսում

ՀՀ կենտրոնական բանկը մշակել է «Անկանխիկ վճարումների զարգացման միջոցառումների ծրագիրը», որի շրջանակներում, համագործակցելով ՀՀ կառավարության և այլ շահագրգիռ մարմինների հետ, նախատեսվում է վճարահաշվարկային և այլ հարակից բնագավառներում իրականացնել անհրաժեշտ միջոցառումներ, որոնց համալիր և ամբողջական կիրառումը կխրախուսի անկանխիկ վճարային գործիքների սպասարկումը և անկանխիկ վճարումների զարգացումը:

Կարևորելով ՀՀ տարածքում վճարային քարտերով գործառնությունների կատարելագործման նշանակությունը և հաշվի առնելով ոլորտի զարգացման միտումները՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից մշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում վճարային քարտերի թողարկման, սպասարկման և տարածման, ինչպես նաև վճարային քարտերով գործառնությունների իրականացման կարգը»:

Վճարային համակարգերի հսկողություն

ՀՀ ֆինանսական կայունության ապահովման նպատակով, ինչպես նաև կարևորելով տնտեսության մեջ վճարային համակարգի դերը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը մշակել է «ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից վճարարային համակարգի նկատմամբ հսկողության իրականացման հայեցակարգը», որով սահմանվել են վճարային համակարգի նկատմամբ հսկողության բնագավառում ԿԲ նպատակները և խնդիրները, իրականացվող քաղաքականությունը և գործընթացը, ինչպես նաև համագործակցության շրջանակները:

Հստակեցվել են արտասահմանյան վճարային համակարգերին անդամակցության նպատակով վճարահաշվարկային ծառայություն մատու-

ցող կազմակերպություններին ներկայացվող ֆինանսական, իրավական և այլ պահանջները, ինչը հնարավորություն է տվել նվազեցնելու վերջիններիս հնարավոր ռիսկերը:

Վճարահաշվարկային ծառայություն մատուցող կազմակերպություններ

Հաշվետու ժամանակահատվածում ուժի մեջ են մտել «Վճարահաշվարկային համակարգերի և վճարահաշվարկային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքում կատարված համապատասխան փոփոխությունները, որոնցով հստակեցվել է դրամական միջոցների փոխանցում իրականացնող կազմակերպությունների գործունեությունը: Համաձայն ՀՀ կենտրոնական բանկի օրենսդրական ակտերի՝ Կենտրոնական բանկի կողմից ՀՀ տարածքում գործող մի շարք առևտրային բանկերի տրամադրվել է տարբեր միջազգային վճարային համակարգերին անդամակցելու թույլտվություն: VISA և MasterCard միջազգային քարտային համակարգերին անդամակցելու հետ մեկտեղ, տրամադրվել է AMEX միջազգային քարտային համակարգին անդամակցելու թույլտվություն, ինչի արդյունքում ՀՀ տարածքում բանկերը կարող են տրամադրել և սպասարկել նաև AMEX միջազգային քարտեր: Լիցենզավորվել են «Արմենիան էքսպրես» ՓԲԸ-ն և «Դեպի տուն» ՍՊԸ-ն՝ որպես դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող կազմակերպություններ:

Միասնական վերահսկողության հետ կապված՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից համապատասխան փոփոխություններ են կատարվել «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի վճարահաշվարկային համակարգի մասնակիցների, վերջիններիս հաճախորդների հաշվեհամարների, ինչպես նաև տեղեկատվական համակարգերի մասնակիցների կողմավորման կարգում»՝ սահմանելով արժեթղթերի շուկայի մասնակիցներին, հաշվետու թողարկողներին, ապահովագրական գործունեություն իրականացնողներին և ուրիշներին տրամադրվող կոդերի կարգը:

**Արտարժութային և արժեթղթերի շուկայի
գործառնությունների հաշվարկային
ընթացակարգեր**

2006 թ. Կենտրոնական բանկի ուշադրության կենտրոնում էր արժեթղթերի շուկայի զարգացման ընթացքը: Դա վերաբերում է ինչպես նոր տեսակի թե՛ պետական, թե՛ կորպորատիվ արժեթղթերի թողարկման գործընթացներին, այնպես էլ գործող ենթակառուցվածքների կատարելագործման աշխատանքներին:

ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության կողմից նոր տիպի արժեթղթերի (ՀՀ պետական անժամկետ պարտատոմսերի, ինչպես նաև ՀՀ պետական խնայողական (արժեկտրոնային) պարտատոմսերի) թողարկման և շրջանառության կարգավորման նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկի՝ Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգում կատարվել են համապատասխան փոփոխություններ, մշակվել ընթացակարգեր:

Կարևորելով ՀՀ տարածքում բորսայական արտարժութային գործառնությունների թափանցիկությունը, մատչելիությունը և գործառնությունների զարգացումը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի նախաձեռնությամբ և Հայաստանի ֆոնդային բորսայի ու առևտրային բանկերի մասնակցությամբ նախագծվել և ներդրվել է Հայաստանի ֆոնդային բորսայում արտարժույթի առք ու վաճառքի իրականացման ընթացակարգը: Հայաստանի ֆոնդային բորսայում իրականացվող գործառնությունների վերջնահաշվարկում գործառնական ռիսկերը նվազեցնելու և ընթացակարգը ավտոմատացնելու համար մշակվել են համապատասխան վճարային հաղորդագրություններ (ֆորմատներ), որոնք ապահովում են գործառնությունների վերջնահաշվարկի իրականացման նպատակով ձևավորված զուտ դիրքերի էլեկտրոնային եղանակով ներկայացումը ՀՀ կենտրոնական բանկ:

Հետամուտ լինելով արժեթղթերի շուկայի զարգացմանը՝ բարձր վարկանիշ ունեցող առևտրային արժեթղթերով ռեպո և հակադարձ ռեպո գործառնությունների իրականացումը ՀՀ կենտրոնական դեպոզիտարիայի միջոցով ապահովելու նպատակով, մշակվել են իրավական դաշտի կարգավորմանն ուղղված մի շարք փաստաթղթեր:

**ՀՀ վճարահաշվարկային բնագավառի
հիմնական ցուցանիշներ**

2006 թ. արձանագրվել է վճարային համակարգերով և վճարային գործիքներով իրականացված գործառնությունների աճ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ տարածքում անկանխիկ վճարումների ծավալը կազմել է 5494 մլրդ ՀՀ դրամ (քանակը՝ 2627716), այդ թվում՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի վճարային համակարգերով իրականացված վճարումների ծավալը կազմել է 4815 մլրդ ՀՀ դրամ (քանակը՝ 1053339): Անկանխիկ վճարումների ծավալը նախորդ տարվա համեմատ, աճել է 1.1 անգամ (615 մլրդ ՀՀ դրամով), իսկ քանակը՝ 1.2 անգամ (488789-ով): ՀՀ կենտրոնական բանկի վճարային համակարգերով իրականացված փոխանցումների ծավալը, 2005 թ. համեմատ, ավելացել է 1.6 անգամ (1818 մլրդ ՀՀ դրամով), իսկ քանակը՝ 1.2 անգամ (194861-ով):

ՀՀ կենտրոնական բանկի վճարային համակարգերով իրականացված դրամական փոխանցումների միջին օրական ծավալը կազմել է մոտ 18.8 մլրդ ՀՀ դրամ, իսկ քանակը՝ 4115: Դրամական փոխանցումների միջին օրական ծավալը, 2005 թ. համեմատ, ավելացել է 7 մլրդ ՀՀ դրամով (քանակը՝ 761-ով), այդ թվում՝ 5.7 մլրդ ՀՀ դրամի ավելացումը պայմանավորվել է բորսայական գործառնությունների հետ կապված փոխանցումների աճով:

ՀՀ կենտրոնական բանկի միջոցով իրականացված վճարումներում (առանց բորսայական գործառնությունների հետ կապված փոխանցումների) շարունակել են մեծ տեսակարար կշիռ կազմել Գանձապետարանի նախաձեռնած, ինչպես նաև վերջինիս ուղղված փոխանցումները, որոնք կազմել են ընդհանուր վճարումների ծավալի 36.8%-ը և քանակի 43.8%-ը: ՀՀ կենտրոնական բանկի միջոցով Գանձապետարանին ուղղված, ինչպես նաև վերջինիս նախաձեռնած փոխանցումների ընդհանուր ծավալը 2006 թ., նախորդ տարվա համեմատությամբ, նվազել է 11%-ով (162 մլն ՀՀ դրամով), իսկ քանակն ավելացել 15%-ով (62082-ով):

2006 թ. ՀՀ տարածքում պլաստիկ քարտերով իրականացվել է 138245 մլն ՀՀ դրամի 3029569 գործառնություն, այդ թվում՝ քարտերով անկանխիկ վճարումների ծավալը կազմել է մոտ 11322 մլն ՀՀ դրամ: Անկանխիկ գործառնությունների ծավալում ինտերնետ միջավայրում իրականաց-

Պետական արժեթղթերի առաջնային տեղաբաշխման և մարման նպատակով համակարգի կողմից ձևավորվել է 1871 համձնարարական՝ 61426 մլն ՀՀ դրամ ծավալով՝ 2005 թ. համեմատ նվազելով 26 մլրդ ՀՀ դրամով (արժեթղթերի առաջնային տեղաբաշխման և մարման դիմաց վճարումները նվազել են հավասարաչափ)։ Այդ թվում՝ առաջնային տեղաբաշխման ժամանակ ձեռք բերված պետական պարտատոմսերի դիմաց բանկերի կողմից կատարվել է 32475 մլն ՀՀ դրամի փոխանցում, իսկ պետական արժեթղթերի մարման դիմաց Գանձապետարանի կողմից կատարվել է 28951 մլն ՀՀ դրամի փոխանցում։ Ընդ որում, Գանձապետական պահառու համակարգը պետական արժեթղթերի դիմաց կատարել է 1.8 մլրդ ՀՀ դրամի վճարում, այդ թվում՝ 1186 մլն ՀՀ դրամ՝ արժեթղթերի տեղաբաշխման և 621 մլն ՀՀ դրամ՝ արժեթղթերի մարման դիմաց։

Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգի մասնակիցների կողմից ձևավորվել է 690 համձնարարական՝ 120849 մլն ՀՀ դրամ ծավալով։ Նշված արժեթղթերի առաջնային տեղաբաշխման ժամանակ առևտրային բանկերի կողմից ձեռք բերված՝ Կենտրոնական բանկի թողարկած պարտատոմսերի դիմաց կատարվել է 68454 մլն ՀՀ դրամի փոխանցում, իսկ Կենտրոնական բանկի թողարկած արժեթղթերի մարման դիմաց՝ 52395 մլն ՀՀ դրամի փոխանցում։

Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգի մասնակիցների կողմից ակտիվացել են երկրորդային շուկայում արժեթղթերով կատարված գործառնությունները, որոնք կազմել են 374970 մլն ՀՀ դրամ՝ անվանական արժեքով (այդ թվում՝ առք ու վաճառք՝ 244033 մլն ՀՀ դրամ ծավալով, ազատ առաքում՝ 130937 մլն ՀՀ դրամ ծավալով)։ Ընդ որում, գրավադրման հետ կապված գործառնությունների ծավալը կազմել է 22102 մլն ՀՀ դրամ՝ անվանական արժեքով։ DVP սկզբունքով կատարված առք ու վաճառքի 2022 գործառնությունների դիմաց վճարվել է 222990 մլն ՀՀ դրամ։

Պլաստիկ քարտերի շուկա

2006 թ. վերջի դրությամբ ՀՀ բանկային համակարգի հաճախորդներին պլաստիկ քարտերի տրամադրումը կամ դրանց սպասարկումը իրականացվել է ՀՀ տարածքում գործող 20 առևտրային բանկերի կողմից։ Ընդ որում՝ 18 առևտրային բանկեր անդամակցում են «ԱրՔա» քարտերով վճարումների միասնական համակարգին։ «ԱրՔա» համակարգին անդամակցող բանկերի քանակն ավելացել է երկուսով (Արաբատ բանկ, Հայբիզնեսբանկ)։

ՀՀ տարածքում գործող բանկերի կողմից տրամադրվող քարտերի տեսակները

Բանկի անվանումը	ԱրՔա	MasterCard	VISA	AMEX	Այլ քարտեր
Հայբիզնեսբանկ	+				
«ԱՆԵԼԻՔ» բանկ	+	+	+		
«Արարատ» բանկ	+				
Հայնեքսբանկ	+	+			
ՎՏԲ-Հայաստան բանկ			+		
Հայէկոնոմբանկ	+	+			
«Պրոմեթեյ» բանկ	+	+			
ԲՏԱ ինվեստբանկ	+				
Զարգացման հայկական բանկ	+	+			
«Կոնվերս» բանկ	+		+		+
Ինեկոբանկ	+	+			
«Մելլաթ» բանկ	+				
«ԻԹԲ» միջազգային առևտրային բանկ	+				
Էյջ-Էս-Բի-Սի բանկ Հայաստան	+	+	+		+
Ալբա-կրեդիտ ագրիկոլ բանկ	+		+		
Արցախբանկ	+	+			
«Կասկադ» բանկ	+	+			
Առէկսիմբանկ		+	+	+	
Յունիբանկ	+		+		
Արդշինինվեստբանկ	+	+			

Քարտերի սպասարկման նպատակով տեղադրվել են 64 ավտոմատ գանձման մեքենաներ, և 2006 թ. վերջի դրությամբ դրանց ընդհանուր քանակը կազմել է 180: Այդ թվում՝ «ԱրՔա» պլաստիկ քարտերի սպասարկումն իրականացվել է 136 ավտոմատ գանձման սարքավորումների միջոցով: Առևտրային բանկերի կողմից տեղադրվել են նաև 345 POS տերմինալներ, որոնց ընդհանուր քանակը կազմել է 1326, այդ թվում՝ 282-ը տեղադրված է առևտրային բանկերի ստորաբաժանումներում: Տեղադրված իմպրինտերների ընդհանուր քանակը կազմել է 83:

«ԱրՔա» քարտերով վճարումների միասնական համակարգում, հուսալիության բարձրացման և բարի համբավի ռիսկը նվազեցնելու նպատակով, քարտերի սպասարկման սարքավորումներն աստիճանաբար «ԱրՔա» պրոցեսինգային կենտրոնին են միացվում CBANet միջբանկային համակարգչային ցանցի միջոցով:

Տարեվերջի դրությամբ գործող «ԱրՔա» քարտերի քանակը, 2005 թ. վերջի համեմատությամբ, ավելացել է 1.65 անգամ (36586 քարտով) և կազմել 92283: Միջազգային քարտային համակարգերի քարտերի քանակն ավելացել է 1.43 անգամ (35341 քարտով), այդ թվում՝ VISA միջազգային քարտային համակարգի քարտերն ավելացել են 1.44 անգամ (27894 քարտով) և կազմել 90733, իսկ MasterCard միջազգային քարտային համակարգի քարտերի քանակը՝ 2 անգամ (5916 քարտով) և կազմել 11817:

Քարտերով իրականացված գործառնությունների ծավալը 2006 թ., 2005 թ. համեմատ, ավելացել է 1.53 անգամ (48109 մլն ՀՀ դրամով), իսկ քանակը՝ 1.38 անգամ (845077):

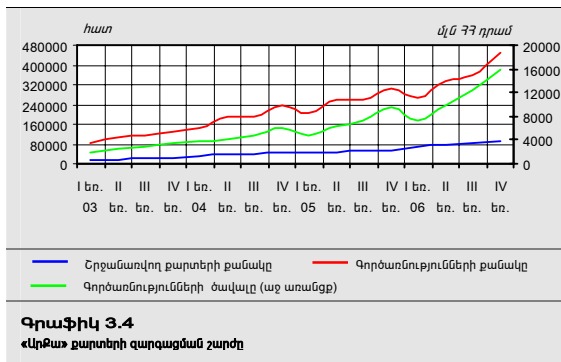
Քարտային համակարգերի զարգացման հետ մեկտեղ, քարտապանների շահերը պաշտպանելու նպատակով, նորմատիվ իրավական ակտով սահմանվել են քարտային գործառնությունների արդյունքում ձևավորվող հաշվարկային փաստաթղթի պարտադիր վավերապայմանները, ինչպես նաև քարտապանի քարտային հաշվից տրամադրվող քաղվածքի դաշտերը: Ըստ էության, վճարային քարտերով գործառնությունների իրականացման կանոնների սահմանումը նույնպես ուղղված է համակարգի բարի համբավի ռիսկի նվազեցմանը:

Շրջանառության մեջ գտնվող «ԱրՔա» քարտերով իրականացվել է 1408879 գործառնություն՝ 45471 մլն ՀՀ դրամ ծավալով: «ԱրՔա» քարտերով կատարված գործառնությունների ծավալը 2005 թ. համեմատ ավելացել է մոտ 1.63

անգամ (17649 մլն ՀՀ դրամով), իսկ քանակը՝ 1.38 անգամ (385575-ով):

VISA միջազգային քարտային համակարգի քարտերով իրականացված գործառնությունների ծավալը կազմել է 60511 մլն ՀՀ դրամ (1008054 գործառնություն), իսկ MasterCard միջազգային քարտային համակարգի քարտերով՝ 12664 մլն ՀՀ դրամ (169523 գործառնություն): VISA համակարգի քարտերով իրականացված գործառնությունների ծավալը, նախորդ տարվա համեմատությամբ, ավելացել է 1.53 անգամ (20916 մլն ՀՀ դրամով), իսկ MasterCard համակարգի քարտերով՝ 1.65 անգամ (4975 մլն ՀՀ դրամով):

Միջազգային այլ քարտերով իրականացվել է 443113 գործառնություն՝ 19598 մլն ՀՀ դրամ ծավալով, որը 2005 թ. համեմատ ավելացել է 4569 մլն ՀՀ դրամով:

	Ընդամենը՝ գործառնությունների (մլն ՀՀ դրամ)	Այդ թվում՝ «ԱրՔա» քարտերով (մլն ՀՀ դրամ)	Ընդամենը՝ գործառնությունների Միլիարդ	Այդ թվում՝ «ԱրՔա» քարտերով
Ավտոմատ գանձման սարքերով	95774	32685	2464434	1124891
այդ թվում՝ անկանխիկ	2766	366	60762	33386
POS տերմինալներով	40995	12786	547632	283988
այդ թվում՝ անկանխիկ	8526	2161	151478	56739
Իմպրինտերներով	1475	0	17503	0
այդ թվում՝ անկանխիկ	30	0	151	0
Ընդամենը	138244	45471	3029569	1408879
այդ թվում՝ անկանխիկ	11322	2527	212391	90125

Միջազգային փոխանցումների համակարգեր

ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերը հաճախորդների դրամական փոխանցումներն արագ իրականացնելու նպատակով անդամակ-

ցում են՝ WESTERN UNION, MONEY GRAM, ANELIK, UNISTREAM, CONTACT և այլ համակարգերի: Ընդհանուր առմամբ, ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերն անդամակցում են 15 միջազգային համակարգերի:

2006 թ. այս համակարգերի միջոցով Հայաստանի Հանրապետություն փոխանցումների ծավալը կազմել է 315469 մլն ՀՀ դրամ (քանակը՝ 1253637), որը 8.2 անգամ գերազանցել է արտասահման կատարված փոխանցումների ծավալը: Հայաստանի Հանրապետություն փոխանցումների ծավալը 2005 թ. համեմատ ավելացել է 1.29 անգամ (71226 մլն ՀՀ դրամով): Մեկ փոխանցման միջին ծավալը կազմել է 252 հազար ՀՀ դրամ՝ գրեթե պահպանելով 2005 թ. մակարդակը:

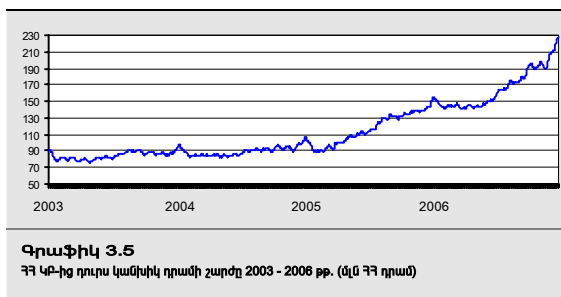
SWIFT համակարգի միջոցով Հայաստանի Հանրապետություն փոխանցումների ծավալը կազմել է 1857 մլրդ ՀՀ դրամ (քանակը՝ 273351): Մեկ փոխանցման միջին ծավալը կազմել է 6.7 մլն ՀՀ դրամ՝ նախորդ ժամանակահատվածի համեմատ նվազելով է 3.6 մլն ՀՀ դրամով: SWIFT-ի միջոցով իրականացված փոխանցումներում ֆիզիկական անձանց ուղղված վճարումները նվազել են 11 մլրդ ՀՀ դրամով և կազմել մոտ 189 մլրդ ՀՀ դրամ. մեկ վճարման միջինը պահպանել է նույն մակարդակը և կազմել 1.5 մլն ՀՀ դրամ: SWIFT-ի միջոցով ֆիզիկական ան-

ձանց՝ դեպի արտասահման փոխանցումներն ավելացել են 34 մլրդ ՀՀ դրամով և կազմել 281 մլրդ ՀՀ դրամ:

Միջազգային դրամական փոխանցումների համակարգը			
	Մասնակից բանկերի քանակը	Մասնակից կազմակերպությունների քանակը	Մասնաբաժինը ստացումների ծավալում (%)
UNISTREAM	3		46.50
WESTERN UNION	15		12.84
ANELIK	5		12.69
BISTRAYA POCHTA	5		11.89
CONTACT	3	1	7.15
MIGOM	3		2.51
MONEY GRAM	1		1.82
INTEREXPRESS	2		1.78
LIDER	3		0.70
PRIVAT MONEY TRANSFER	1		0.30
STB Express	1		-
JIVIE DENGİ	1		0.001
BLIZKO	1		0.016
FASTER	1		0.001
Travelex	-	1	0.13
STEFI	-	1	0.23
Armenian Express	1	1	1.05

3.2. ԿԱՆԽԻԿ ԴՐԱՄԱՇՐՋԱՆԱԴՈՒԹՅՈՒՆ

Դեռևս նախորդ տարում դրսևորված և 2006 թվականին շարունակված տնտեսության դրամայնացման ակտիվ գործընթացով պայմանավորված՝ դրամի նկատմամբ տնտեսության մեծ պահանջարկը բավարարվել է ՀՀ ԿԲ կողմից, որի արդյունքում ապահովվել է շրջանառվող կանխիկի զգալի աճ: Կտրուկ ավելացել է նաև ՀՀ կենտրոնական բանկից դուրս գտնվող կանխիկ դրամի ծավալը. 2006 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 226.8 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարեվերջի համեմատությամբ ավելանալով 71.6 մլրդ դրամով կամ 46.1%-ով: 2005 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկից դուրս գտնվող կանխիկ դրամի ծավալն աճել էր 47.1 %-ով, 2004 թ.՝ 9.0%-ով, իսկ 2003 թ.՝ 5.2%-ով:

Ինչպես նախորդ տարիներին, 2006 թ. հունվարին ևս տեղի է ունեցել կանխիկի ծավալի սեզոնային նվազում. ՀՀ ԿԲ-ից դուրս կանխիկը նվազել է 8.4%-ով, նախորդ տարվա 13.5%-ի փոխարեն, որից հետո պահպանվել է կանխիկ զանգվածի համեմատաբար կայուն մակարդակ: Աճի տեմպերը մեծացել են երրորդ եռամսյակում: Դեկտեմբերին դրսևորվել է կանխիկ դրամի նկատմամբ պահանջարկի սեզոնային աճ, որի արդյունքում կանխիկը, նախորդ ամսվա համեմատ, ավելացել է 16.6%-ով:

Փողի զանգվածի համեմատ շրջանառությունում կանխիկ դրամի ծավալի աճի առաջանցիկ տեմպերը հանգեցրել են փողի զանգվածում կանխիկի տեսակարար կշռի ավելացմանը: Տարեվերջի դրությամբ բանկային համակարգից դուրս կանխիկ դրամը կազմել է փողի զանգվածի 43.5%-ը՝ նախորդ տարվա 39.5%-ի փոխարեն:

Ի տարբերության փողի զանգվածի՝ դրամային զանգվածում կանխիկի տեսակարար կշիռը նվազել է 2.4 տոկոսային կետով՝ տարեվերջին

կազմելով 61.9%: Դրամի արժևորման կայուն վարքագիծը, տնտեսության դրամայնացման գործընթացը հանգեցրել են փողի զանգվածի դրամային տարրի աճի ավելի բարձր տեմպերի: Արդյունքում, այս ցուցանիշը, անցումային տնտեսությամբ մի շարք երկրների համեմատան ցուցանիշների համեմատությամբ, բավականին բարձր է:

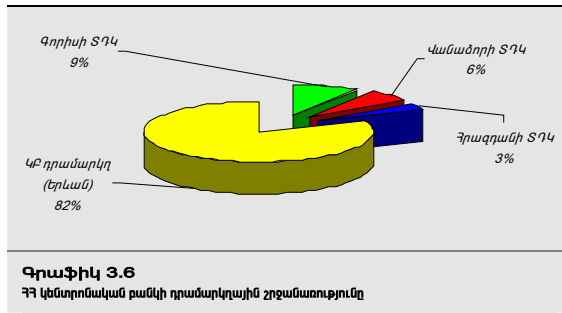
Կանխիկի տեսակարար կշիռը փողի զանգվածում ¹ (%)			
Երկիր	2004	2005	2006
Դրոգստան	57.2	61.2	60.0
Հայաստան	34.5	39.5	43.5
Ադրբեջան	32.7	30.4	39.0
Վրաստան	40.5	38.2	30.8
Ուկրաինա	33.7	31.2	28.9
Ռուսաստան	29.0	27.8	27.4
Մոլդովա	31.4	28.9	26.3
Տաջիկստան	40.5	28.5	19.1
Բուլղարիա	22.3	20.9	18.9
Լատվիա	22.0	19.4	17.2
Բելառուս	15.4	16.2	16.2
Ղազախստան	23.2	19.9	16.2
Էստոնիա	13.2	10.6	9.5

2006 թ. 7.8%-ով ավելացել է ՀՀ կենտրոնական բանկի դրամարկղային շրջանառության ծավալը և կազմել 579.1 մլրդ դրամ: Ընդ որում, ՀՀ կենտրոնական բանկի դրամարկղի մուտքերն աճել են 4.1%-ով և կազմել 253.8 մլրդ դրամ, իսկ ելքերը՝ 10.9%-ով և կազմել 325.3 մլրդ դրամ:

ՀՀ կենտրոնական բանկը հանրապետության մարզերում և ԼՂՀ-ում գործող բանկերի ու դրանց մասնաճյուղերի դրամարկղային սպասարկումն իրականացրել է ՀՀ ԿԲ գլխավոր գրասենյակի դրամարկղի և Գորիսի, Վանաձորի ու Հրազդանի (Ծաղկաձորի) տարածքային դրամարկղային կենտրոնների միջոցով:

Աշխատանքներ են տարվել նաև նոր դրամարկղային հանգույցի ստեղծման համար, որը կապահովի ՀՀ կենտրոնական բանկի հաճախորդների առավել արդյունավետ սպասարկումը:

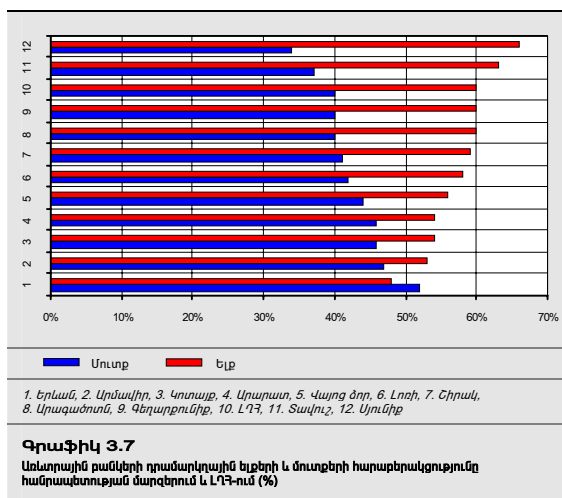
¹ Աղյուսակի տվյալները վերցված են IFS (International Financial Statistics) վիճակագրական ծառայությունից:

Տարածքային դրամարկային կենտրոնների գործունեության մեջ էական փոփոխություններ չեն նկատվել: Ինչպես և նախորդ տարի, 2006 թ. ՏԴԿ-ներն ապահովել են ՀՀ կենտրոնական բանկի ընդհանուր դրամարկային շրջանառության 18.9%-ը: Իսկ տարածքային դրամարկային կենտրոնների մեջ առավել մեծ տեսակարար կշիռն ունեցել է Գորիսի ՏԴԿ-ն, որին բաժին է ընկել ՏԴԿ-ների շրջանառության ընդհանուր ծավալի 50.1%-ը:

Տարածքային դրամարկային կենտրոնների միջոցով առավելապես իրականացվել են կանխիկ ելքագրման գործառնություններ՝ տրամադրելով դրանք ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում գործող բանկերին ու դրանց մասնաճյուղերին: ՏԴԿ-ների դրամարկային ելքերի ծավալը կազմել է դրանց ընդհանուր դրամարկային շրջանառության ծավալի շուրջ 90%-ը:

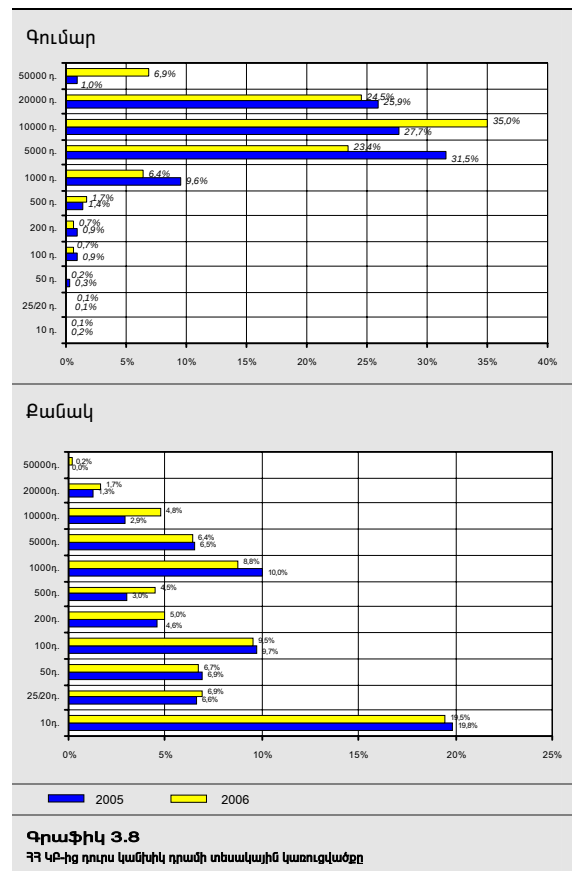
Նմանատիպ առանձնահատկություն է ունեցել նաև առևտրային բանկերի դրամարկային շրջանառությունը: ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում գործող առևտրային բանկերի և դրանց մասնաճյուղերի դրամարկային ելքերը գերազանցել են մուտքերը:

Միայն Երևանում գործող առևտրային բանկերի դրամարկային մուտքերն են գերազանցել ելքերը (6%-ով):

Շրջանառության մեջ կանխիկի ծավալի աճի բարձր տեմպը էական ազդեցություն է թողել կանխիկի տեսակային կառուցվածքի վրա, քանի որ աճը հիմնականում ապահովվել է բարձր անվանական արժեքներով դրամանիշերի հաշվին: ՀՀ ԿԲ-ից դուրս կանխիկի աճի 92%-ը բաժին է ընկել 10000, 20000 և 50000 դրամ անվանական արժեքներով թղթադրամներին: Վերջիններիս տեսակարար կշիռը շրջանառությունում գտնվող կանխիկի ընդհանուր ծավալում ավելացել է 21.6 տոկոսային կետով և տարեվերջին կազմել 66.4%:

Շրջանառության մեջ առավել մեծ չափով աճել է 50000 դրամանոց թղթադրամի ծավալը՝ տարվա ընթացքում ավելանալով 9.8 անգամ և տարեվերջին կազմելով 15.7 մլրդ ՀՀ դրամ:

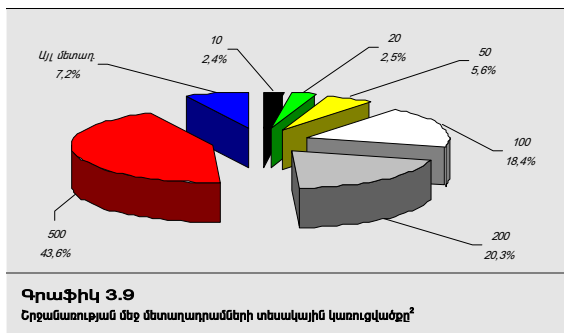
Նշված անվանական արժեքներով թղթադրամների՝ շրջանառության մեջ գտնվող ծավալի աճի պայմաններում ՀՀ կենտրոնական բանկը

բավարարել է դրանց նկատմամբ ձևավորված տնտեսության պահանջը: Այսինքն, ՀՀ ԿԲ կողմից բավարարվել են առևտրային բանկերի ներկայացրած կանխիկ դրամի ստացման հայտերում նշված գումարները՝ ըստ յուրաքանչյուր անվանական արժեքի:

Տարվա ընթացքում շուրջ 4.5 անգամ ավելացել է նաև 500 դրամանոց մետաղադրամի ծավալը:

Մնացած բոլոր անվանական արժեքներով թղթադրամների և մետաղադրամների տեսակարար կշիռը շրջանառության մեջ գտնվող կանխիկի ծավալում նվազել է:

Շրջանառության մեջ գրեթե դադարել է 10, 25, 50, 100 և 200 դրամ անվանական արժեքներով հետևանքված թղթադրամների փոխարինման գործընթացը: Դրանց ընդհանուր զանգվածը շրջանառության մեջ 2006 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 536.5 մլն դրամ կամ ՀՀ ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամի ընդհանուր ծավալի 0.24%-ը:

Շրջանառության մեջ գտնվող կանխիկ դրամի տեսակային կառուցվածքի նշված փոփոխությունների արդյունքում «պայմանական միջին դրամանիշն»³ աճել է՝ տարեվերջին կազմելով 1852 դրամ:

Համառոտ դրամանիշների փոխարինում

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկը շրջանառությունից հանել և փոխարինել է նորով

² Այլ մետաղադրամներն ընդգրկում են 10, 20, 50 լումա, 1, 3, 5 և 100 դրամ անվանական արժեքներով (2արենց-100, Շախմատի 32-րդ օլիմպիադա) մետաղադրամները, ինչպես նաև 25000 դրամ անվանական արժեքով «Անահիտ» ոսկե մետաղադրամը:

³ Պայմանական միջին դրամանիշի հաշվարկի մեջ ներառվել են 10 - 50000 դրամ անվանական արժեքներով ՀՀ դրամանիշները:

շուրջ 25.6 մլրդ դրամի կամ 10.5 մլն հատ հնամաշ դրամանիշեր, որոնք կազմում են տարվա ընթացքում ՀՀ ԿԲ վերադարձրած դրամանիշերի 10%-ը: Նախորդ տարվա համեմատությամբ՝ ՀՀ ԿԲ կողմից շրջանառությունից դուրս բերված հնամաշ դրամանիշերի ծավալը նվազել է 33.6%-ով, ինչը պայմանավորված է շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամների զանգվածի՝ նախորդ տարվա ընթացքում զգալիորեն թարմացմամբ: Գրեթե ավարտվել է նաև շրջանառությունից հետևանքված թղթադրամների փոխարինման գործընթացը: Տարվա ընթացքում ՀՀ ԿԲ կողմից շրջանառությունից դուրս են բերվել նաև 10-200 դրամանոց հնամաշ մետաղադրամները, որոնց ծավալը, սակայն, դեռևս չնչին է:

Հուշադրամների թողարկում

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկը թողարկել է թանկարժեք մետաղներից պատրաստված մի շարք հուշադրամներ, որոնք նվիրված են տարբեր հիշարժան իրադարձությունների:

ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից թողարկվել են հետևյալ հուշադրամները.

- Կոմիտասին (Սողոմոն Սողոմոնյան, 1869-1935 թթ.) նվիրված՝ 10000 դրամ անվանական արժեքով «Կոմիտաս» ոսկե հուշադրամ,
- Հայաստանի Հանրապետության անկախության հռչակման 15-ամյակին (1991 թ. սեպտեմբերի 21) նվիրված «Հայոց պետականություն» շարքի՝ 5000 դրամ անվանական արժեքով «ՀՀ անկախություն 15-ամյակ» արծաթե հուշադրամ,
- «Միջազգային բևեռային տարի 2007-2008» միջազգային ծրագրով՝ 100 դրամ անվանական արժեքով «Միջազգային բևեռային տարի» արծաթե հուշադրամ,
- Համազասպ Բաբաջանյանի (1906-1977 թթ.) ծննդյան 100-ամյակին նվիրված՝ 1000 դրամ անվանական արժեքով «Մարշալ Համազասպ Բաբաջանյան» արծաթե հուշադրամ,
- Շախմատի 37-րդ համաշխարհային օլիմպիադայում Հայաստանի տղամարդկանց հավաքականի հաղթանակի առթիվ՝ 10000 դրամ անվանական արժեքով «Շախմատի 37-րդ օլիմպիադա» ոսկե հուշադրամ,
- Հակոբ Գյուրջյանի (1881-1948 թթ.) ծննդյան 125-ամյակին նվիրված՝ 10000 դրամ անվա-

նական արժեքով «Հակոբ Գյուրջյան» ոսկե հուշադրամ,

- Հովհաննես Այվազովսկուն (1817-1900 թթ.) նվիրված «Աշխարհի նկարիչները» միջազգային ծրագրով՝ 100 դրամ անվանական արժեքով «Հովհաննես Այվազովսկի» արծաթե հուշադրամ,
- «Կովկասի կենդանական աշխարհ» միջազգային ծրագրով՝ կովկասյան անտառակատու, լայնականը ոգնի, անդրկովկասյան գորշ արջ և միջերկրածովային կրիա պատկերող՝ 100 դրամ անվանական արժեքով արծաթե հուշադրամներ:

Շարունակվել են նախորդ տարում սկսված միջոցառումները, որոնց նպատակն է՝ լայն հանրությանը ծանոթացնել Հայաստանի դրամաշրջանառության պատմությանը և հայկական դրամներին: Կազմակերպվել է շրջիկ ցուցահանդես Իջևան քաղաքում: Հայաստանի Հանրապետության անկախության 15-ամյակին նվիրված միջոցառումների շրջանակում ՀՀ ԿԲ կողմից կազմակերպվել է հուշադրամների ցուցահանդես-վաճառք:

Դրամաներգության դեմ պայքար

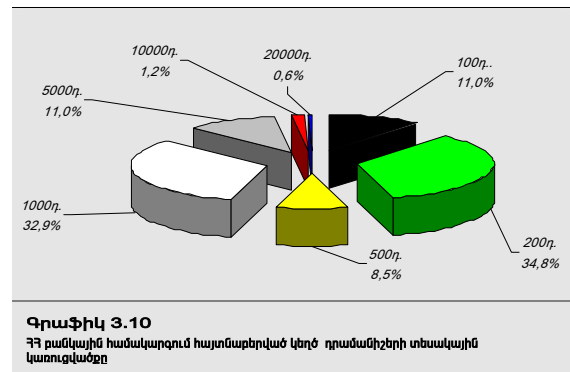
Տարվա ընթացքում ՀՀ կենտրոնական բանկը հայտնաբերված կեղծ թղթադրամների յուրաքանչյուր դեպքի մասին տեղեկացրել է ՀՀ տա-

րածքում գործող բանկերին և ՀՀ ոստիկանության համապատասխան մարմիններին:

Բանկային համակարգում հայտնաբերված կեղծ դրամանիշերի թիվը, նախորդ տարվա համեմատությամբ, նվազել է 2%-ով: Ընդ որում, հատկանշական է, որ բացի կեղծ թղթադրամներից բանկային համակարգում հայտնաբերվել են նաև 100, 200 և 500 դրամ անվանական արժեքներով կեղծ մետաղադրամներ:

Հայտնաբերված կեղծ դրամանիշերի մեջ քանակային առումով ամենամեծ տեսակարար կշիռն ունեցել են 200 դրամանոց մետաղադրամը և 1000 դրամ անվանական արժեքով թղթադրամը:

ՀՀ կենտրոնական բանկը միջոցառումներ է ձեռնարկել նաև կեղծ դրամանիշերի ուսումնասիրման տեխնիկական միջոցների կատարելագործման ուղղությամբ:

3.3. ՀՀ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ֆինանսական համակարգի օրենսդրական դաշտի փոփոխություններ

2006 թվականին ՀՀ Ազգային ժողովն ընդունել է ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից նախաձեռնված օրենքների նախագծերի հետևյալ փաթեթները.

1. «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-76, «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքում լրացում կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-77, «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՀՀ օրենքում լրացում կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-78 և «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-79 ՀՀ օրենքներ.

2. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-69, «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-70 ՀՀ օրենքներ.

3. «Ճանապարհային վճարի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-73, «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-74, «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-75 ՀՀ օրենքներ.

4. «Ինկասացիայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-101 ՀՀ օրենք.

5. «Արժույթային կարգավորման և արժույթային վերահսկողության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-39 ՀՀ օրենքը և դրա ընդունմամբ պայմանավորված այլ օրենքներ.

6. «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացում-

ներ կատարելու մասին», «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքներ:

Առաջին կետում նշված օրենքները նպատակ ունեն ոչ փաստաթղթային ձևով թողարկվող պետական արժեթղթերի պահառության և շրջանառության բնագավառում առաջացած խնդիրների հետ կապված՝ ՀՀ օրենքներում կատարել համապատասխան փոփոխություններ և լրացումներ: Մասնավորապես՝

1. «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ուղղված է հետևյալ խնդիրների լուծմանը.

- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 235-րդ հոդվածի համաձայն «Գրավի իրավունքը ծագում է գրավի պայմանագիրը կնքելու պահից, իսկ այն դեպքերում, երբ գրավի իրավունքը ենթակա է պետական գրանցման, ապա այն գրանցելու պահից»: Ըստ կատարված փոփոխությունների՝ ոչ փաստաթղթային ձևով թողարկվող արժեթղթերով կնքվող գործարքների արդյունքում իրավունքները գործնականում կարող են ծագել միայն պահառուի (ենթապահառուի) մոտ համապատասխան գրառում կատարելու պահից: Ընդ որում, այդպիսի գրառումը երբեք չի կարելի համարել պետական գրանցում:

Հետևաբար, ոչ փաստաթղթային արժեթղթերի գրավի իրավունքի ծագման պահի հետ կապված առկա էր անհամապատասխանություն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի հետ:

- Ներկայումս պետական արժեթղթերը թողարկվում են ոչ փաստաթղթային ձևով, և դրանց գրավի հետ կապված գործառնություններն իրականացվում են երկմակարդակ պահառական համակարգի միջոցով: Արդյունքում, պետական արժեթղթերի պարագայում զուտ տեխնիկապես հնարավոր չէր դրանց հաջորդող գրավը, ինչը հակասության մեջ էր մտնում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 236-րդ հոդվածի հետ:
- Անհրաժեշտ էր հստակեցնել նաև այն հարցը, որ գրավադրված արժեթղթերի մարման դեպքում գրավադրված են համարվում դրանց մարման արդյունքում առաջացած դրամական միջոցները:

2. «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ուղղված է հետևյալ խնդրի լուծմանը:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 152-րդ հոդվածի 1-ին կետի երրորդ պարբերության համաձայն՝ «Ամրագրելու միջոցով հավաստված իրավունքների և իրավատերերի պաշտոնական ամրագրման, գրառումների փաստաթղթային հաստատման ու *ոչ փաստաթղթային արժեթղթերով կատարվող գործառնությունների կարգը որոշվում է օրենքով կամ օրենքով սահմանված կարգով:*» Սակայն գոյություն չունեն այնպիսի օրենք, որը համահունչ լիներ վերը նշված դրույթին և նախատեսեր, թե ինչպես է որոշվելու ոչ փաստաթղթային արժեթղթերով կատարվող գործառնությունների կարգը:

Ընդ որում, անհրաժեշտ է նշել, որ գործառնությունների կարգն ընդամենը սահմանելու էր, թե արժեթղթերի դեպո հաշիվներից միջոցների շարժը նախաձեռնելու համար կողմերն ինչպես պետք է պահառուական համակարգին ներկայացնեն համապատասխան դեպո հանձնարարականները, ինչպես նաև դրանց ձևը և ներկայացման կարգը:

3. «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ուղղված է հետևյալ խնդրի լուծմանը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2004 թվականի մարտի 30-ի թիվ 75-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության պետական պարտատոմսերի գրավի հետ կապված գործառնությունների իրականացման մասին» կարգի 11-րդ գլուխը սահմանում է, որ պարտատոմսերի բռնագանձման գործառնությունները կատարվում են օրենքով սահմանված կարգով: Սակայն գոյություն չունեն նման օրենք:

Քանի որ պարտատոմսերի բռնագանձման կարգով սահմանվելու էին այնպիսի պահանջներ, որոնցով պետք է առաջնորդվեն ոչ միայն Կենտրոնական բանկը, առևտրային բանկերը, այլ նաև դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունը, ապա դրա սահմանումը միայն Կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից վիճելի է, քանի որ ԿԲ-ն չի կարող սահմանել այլ պետական մարմինների կողմից կատարման ենթակա նորմեր:

Հաշվի առնելով վերը նշված հանգամանքը, ինչպես նաև «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ

օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝ օրենքը սահմանում է, որ Պարտապանին պատկանող ոչ փաստաթղթային ձևով թողարկված Հայաստանի Հանրապետության պետական արժեթղթերի վրա արգելանք դնելու, դրանք առգրավելու և հարկադիր իրացնելու համար հարկադիր կատարողի կողմից պահառուին (ենթապահառուին) ներկայացվող դեպո-հանձնարարականների ձևին ներկայացվող պահանջները, դրանց ներկայացման կարգը և պայմանները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի խորհուրդը՝ համաձայնեցնելով Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության հետ:

4. «Նոտարիատի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքն ուղղված է հետևյալ խնդրի լուծմանը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2004 թվականի մարտի 30-ի թիվ 75-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության պետական պարտատոմսերի գրավի հետ կապված գործառնությունների իրականացման մասին» կարգը, գրավադրված պարտատոմսերի մարման արդյունքում գոյացած դրամական միջոցների հետ կապված, սահմանում է, որ՝ հինգ բանկային օրվա ընթացքում գրավատուի ենթապահառուն պարտավոր է բանկ ներկայացնել գրավի առարկա հանդիսացող պարտատոմսերի մարումից առաջացած դրամական միջոցները երրորդ անձ հանդիսացող առևտրային բանկում հաշվառելու վերաբերյալ համաձայնագիր: Ընդ որում, եթե հինգ բանկային օրվա ընթացքում գրավատուի ենթապահառուի կողմից չի ներկայացվում նշված համաձայնագիրը, ապա Կենտրոնական բանկն իրավասու է գրավադրված գումարները փոխանցել *նոտարի դեպոզիտ:*

Այս պահանջը և դրա իրականացման կարգը առավել նպատակահարմար էր սահմանել «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքով:

Երկրորդ կետում նշված օրենքներից «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի ընդունումը պայմանավորված էր, նախ՝ տվյալ օրենքի և «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքի հակասությունները վերացնելու անհրաժեշտությամբ:

Օրենքի անհրաժեշտությունը պայմանավորված էր նաև նրանով, որ.

1. Մինչ այդ բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքը սահմանվել է ԿԲ նախագահի անհատական ակտով, սակայն «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ պետք է սահմանվի նորմատիվ իրավական ակտով: Իսկ դրա՝ օրենքով սահմանված ժամկետից շուտ ուժի մեջ մտնելու հնարավորության սահմանումը կապված է այն հանգամանքի հետ, որ սահմանված դրույքները կիրառվում են տարբեր անձանց և մարմինների կողմից հաշվարկներ կատարելու նպատակով հենց դրանց սահմանման պահից: Հետևաբար, անտրամաբանական կլինի այս պարագայում խոսել նորմատիվ ակտերի գրանցման, հրապարակման և ուժի մեջ մտնելու համար սահմանված ժամկետների և ընթացակարգերի պահպանման անհրաժեշտության մասին:

2. Պարտադիր պահուստավորման նորմատիվը ոչ միայն զուտ բանկերի համար սահմանվող տնտեսական նորմատիվ է, այլև ԿԲ կողմից իրականացվող դրամավարկային քաղաքականության գործիք: Հետևաբար, հաճախ առաջանում են այնպիսի իրավիճակներ, երբ անհրաժեշտ է, որ ԿԲ-ն անմիջապես միջամտություն իրականացնի շուկայի նկատմամբ՝ սահմանելով պարտադիր պահուստավորման նոր չափ, որը պետք է ուժի մեջ մտնի սեղմ ժամկետներում:

3. Ինչ վերաբերում է հատուկ տնտեսական նորմատիվներին, ապա դրանց՝ սեղմ ժամկետներում ուժի մեջ մտնելու հնարավորության սահմանումը պայմանավորված է բանկային համակարգում հնարավոր ճգնաժամային իրավիճակներից դուրս գալուն ուղղված միջոցների կիրառման հրատապությամբ:

4. Բացի այդ, անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ օրենքով նախատեսված թե՛ բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքը, թե՛ պարտադիր պահուստավորման նորմատիվը և թե՛ հատուկ տնտեսական նորմատիվները սահմանող Կենտրոնական բանկի իրավական ակտերն այնպիսի բնույթ չունեն, որ որևէ հակասություն առաջանա դրանց և ՀՀ սահմանադրության, ՀՀ օրենքների կամ այլ իրավական ակտերի միջև, քանի որ դրանք սահմանում են ընդամենը թվային մեծություններ, որոնց համար որևէ օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով սահմանափակումներ սահմանված չեն: Այս կապակցությամբ անհրաժեշտ է նշել, որ Կենտրոնական բանկի՝ վերը նշված ակտերի գրանցման պրակտիկան ցույց է տվել, որ մինչև այժմ դրանց՝ ՀՀ արդարադատության նախարարությունում իրավական փորձաքննության արդյունքներով ՀՀ գործող օրենսդրության հետ

որևէ հակասություն չի բացահայտվել (ինչը տրամաբանական է հաշվի առնելով մասնավորապես վերը նշված նկատառումները): Իսկ տեսականորեն կարելի է ենթադրել միայն «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի հետ ոչ հայեցակարգային, այլ օրենսդրական տեխնիկայի կանոնների պահպանման առնչությամբ հնարավոր հակասություններ, ինչը, կարծում ենք, այնքան էլ արդիական չէ՝ հատկապես հաշվի առնելով խնդրո առարկա ակտերի հնարավոր ծավալը:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի ընդունումը պայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը, պարտադիր պահուստավորման ենթակա միջոցների և պարտադիր պահուստավորման ենթակա միջոցների չափը գերազանցող մասի դիմաց սահմանելով տոկոսադրույք և վճարելով տոկոսներ, հանդես է գալիս որպես բանկ, և այս դեպքում, համաձայն «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 16-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, տվյալ որոշումները անհրաժեշտ է ընդունել ներքին իրավական ակտերի տեսքով՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահի կողմից:

Երրորդ կետում նշված օրենքների ընդունումը պայմանավորված էր «Ճանապարհային վճարի մասին», «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» և «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» ՀՀ օրենքները «Արժույթային կարգավորման և արժույթային վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքին, մասնավորապես՝ դրա 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխանեցնելու անհրաժեշտությամբ, որի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ապրանքների (գույքի) իրացման, ծառայությունների մատուցման և աշխատանքների կատարման, գույքի օգտագործման փողային գնանշումներն իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության դրամով:

Չորրորդ կետում նշված օրենքի ընդունումն առաջին հերթին պայմանավորված էր մի շարք սուբյեկտների կողմից կանխիկ դրամի փոխադրումից ծագող հարաբերությունների կարգավորմամբ: «Ինկասացիայի մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում էր, որ այդ օրենքը տարածվում է միայն բանկերի և վարկա-

յին կազմակերպությունների մասնակցությամբ հարաբերությունների վրա: Օրենքում նշված ձևակերպումը չէր կարգավորում այլ կազմակերպությունների (օրինակ՝ փոխանակման կետ – ինկասացիոն կազմակերպություն) մասնակցությամբ հարաբերությունները, եթե բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը չէր մասնակցում այդ հարաբերություններին, ինչը գործնականում լուրջ խնդիրներ էր առաջացնում: Միաժամանակ, անհրաժեշտություն էր առաջացել լրացուցիչ պահանջներ սահմանել ինկասացիոն կազմակերպությունների համար, ինչն ավելի ապահով կդարձնի դրանց գործունեությունը:

2006 թվականին ընդունվել է «Ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը:

Այդ օրենքով ուժը կորցրած է ճանաչվել «Ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 6-րդ մասը, ըստ որի՝ իրենց կանոնադրական կապիտալում օտարերկրյա ներդրողների 49 տոկոսից ավելի մասնաբաժին ունեցող ապահովագրական կազմակերպությունները չէին կարող Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացնել կյանքի ապահովագրություն, պարտադիր ապահովագրություն, պարտադիր պետական ապահովագրություն, ինչպես նաև պետական և տեղական կազմակերպությունների գույքային շահերի ապահովագրություն:

Փաստորեն այս դրույթը սահմանափակում էր օտարերկրյա կապիտալի մուտքն ապահովագրության նշված բնագավառներ, ինչը չի բխում հանրապետության որդեգրած՝ ազատ շուկայական տնտեսություն ունենալու ռազմավարությունից:

Միննույն ժամանակ, այս դրույթը համահունչ չէր տնտեսական համագործակցության վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կողմից կնքված մի շարք միջազգային պայմանագրերին, մասնավորապես՝ Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանն անդամակցելու համաձայնագրի պայմաններին:

Հինգերորդ կետում նշված օրենքը ՀՀ Ազգային ժողովն ընդունել է 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ին:

«Արժութային կարգավորման և արժութային վերահսկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է գնանշում, արտարժույթի դիլերային-բրոքերային առուվաճառքի գործունեություն իրականացնող

անձ, արտարժույթի առուվաճառք իրականացնող անձ, արտարժույթի առուվաճառքի սակարկություններ իրականացնող անձ հասկացությունները, ինչպես նաև նպատակ ունի վերացնելու օրենքի գործողության ընթացքում ի հայտ եկած թերությունները:

Օրենքի համաձայն՝ գնանշում է համարվում ցանկացած ապրանքի (գույքի), ծառայության, գույքի օգտագործման, աշխատանքի կատարման կամ աշխատավարձի և (կամ) դրան հավասարեցված վճարումների գնի, արժեքի կամ վարձատրության չափի հայտարարումը, ամրագրումը, սահմանումը կամ որևէ ձևով այլ անձանց հայտնելը:

Օրենքը սահմանում է, որ ՀՀ տարածքում սպառողական վարկերն ու փոխառությունները կարող են տրամադրվել միայն ՀՀ դրամով, ինչը նպատակ ունի նվազեցնելու հասարակության մեջ դոլարայնացման մակարդակը:

Օրենքը լրացվել է արտարժույթի դիլերային-բրոքերային առուվաճառք իրականացնող, արտարժույթի առուվաճառք իրականացնող, արտարժույթի առուվաճառքի սակարկություններ իրականացնող անձանց գործունեությունը կարգավորող նոր հոդվածով: Համաձայն այդ հոդվածի՝ արտարժույթի դիլերային-բրոքերային գործունեություն իրականացնող անձինք և արտարժույթի առուվաճառք իրականացնող անձինք պետք է լինեն իրավաբանական անձ:

Օրենքը նախատեսում է, որ խանութում արտարժույթի առուվաճառքի լիցենզիա կարող է ստանալ միայն տվյալ խանութում առուվաճառք իրականացնող իրավաբանական անձը, առևտրի կենտրոնում՝ միայն առևտրի իրականացման կազմակերպիչը, իսկ հյուրանոցում՝ հյուրանոցային ծառայություններ մատուցող իրավաբանական անձը: Նշված նորմի նախատեսումը նպատակ ունի բարձրացնելու փոխանակման կետերի կողմից արժութային օրենսդրության նորմերի պահպանման պատասխանատվությունը և զերծ մնալու իրավախախտումներից: Օրինակ, եթե արտարժույթի առուվաճառք է իրականացնում խանութում առուվաճառք չիրականացնող իրավաբանական անձը, ապա նրա համար կարևոր չէ տվյալ խանութում փոխանակման կետի առկայությունը: Նա շահագրգռված է միայն իր բիզնեսով: Իսկ խանութում առուվաճառք իրականացնող իրավաբանական անձի համար կարևոր է նաև տվյալ խանութում փոխանակման կետի առկայությունը, քանի որ դա օժանդակում է խանութում առևտրային գործունեությանը և նպաստում դրան:

Օրենքով սահմանվում է, որ արժույթային գործակալներ են նաև վարկային կազմակերպություններն ու դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող կազմակերպությունները, որոնք հսկողություն են իրականացնում արժույթային օրենսդրության նորմերի պահպանման նկատմամբ:

«Արժույթային կարգավորման և արժույթային վերահսկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի հետ միաժամանակ ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը: Օրենսգրքում փոփոխությունների կատարումը պայմանավորված էր Հայաստանի Հանրապետությունում արժույթային հարաբերությունները կարգավորող օրենքների և այլ իրավական ակտերի պահանջների նկատմամբ պաշտոնատար անձանց կողմից վերահսկողություն իրականացնելիս (հսկիչ գնումների ձևով) պատասխանատվություն չնախատեսելու հետ կապված հարաբերությունների կարգավորմամբ, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունում արժույթային հարաբերությունները կարգավորող օրենքների և այլ իրավական ակտերի պահանջները խախտելու համար ավելի խիստ պատասխանատվության միջոցներ սահմանելու անհրաժեշտությամբ:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում» լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսվել է առանց համապատասխան լիցենզիայի փոխանակման կետի գործունեությամբ զբաղվելու հանցակազմ, որը պայմանավորված էր նման իրավախախտումների դեմ արդյունավետ պայքար մղելու անհրաժեշտությամբ:

Վեցերորդ կետում նշված «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: Օրենքի փոփոխությունները կարելի է բաժանել 2 մասի՝

1. Օրենքի համապատասխանեցումը ՀՀ Սահմանադրությանը (փոփոխություններով):
2. ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից որդեգրված՝ գնաճի կառավարման նոր մոտեցման՝

գնաճի նպատակադրման ռազմավարության սահմանում:

2-րդ կետում նշված փոփոխությունը հանգում է հետևյալին՝

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկի հիմնական խնդիրը Հայաստանի Հանրապետությունում գների կայունությունն ապահովելն է, և Կենտրոնական բանկի կողմից իրականացվող միջոցառումներն ուղղվում են այդ խնդրի իրագործմանը: Եթե այլ դրույթներ հակասում են հիմնական խնդրի իրականացմանը, ապա նախապատվությունը պետք է տրվի գների կայունության ապահովմանը: Դրա հետևանքով «ՀՀ կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքում ամրագրված որոշակի դրույթների (օրինակ՝ Օրենքի 6-րդ հոդվածը կամ Կենտրոնական բանկի կողմից դրամավարկային քաղաքականության իրականացմանը վերաբերող այլ դրույթներ) կիրառումը ներկա տնտեսական պայմաններում հակասության մեջ էր մտնում 4-րդ հոդվածով ամրագրված խնդրի հետ: Այդ պատճառով անհրաժեշտություն էր առաջացել հստակություն մտցնել նման դրույթներում և օրենսդրորեն ապահովել ԿԲ կողմից իր հիմնական խնդրի իրականացման լիարժեք հիմքերը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից որդեգրված՝ գնաճի նպատակադրման ռազմավարությունը նույնպես Օրենքի 4-րդ հոդվածով ամրագրված իր հիմնական խնդրի իրականացման նպատակ է հետապնդում:

Օրենքի 4-րդ հոդվածի հստակեցումից բխող՝ գնաճի նպատակադրման ռազմավարության տեսակետից իրականացվող դրամավարկային քաղաքականության արդյունավետությունը ճկունության և կանխատեսելիության առավել բարձր մակարդակ է ակնկալում, որի ապահովման առանցքային ուղեմիջը գնաճի կանխատեսումներն են երկարաժամկետ հատվածի համար: Նշված խնդրից ելնելով՝ ՀՀ Ազգային ժողովը փոփոխություն է կատարել նաև «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում:

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկը Եվրոմիության օրենսդրության հիման վրա **մշակել է «Ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը**, որը էապես տարբերվում է գործող «Ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքից: Նախագծի հիմնական նորամուծություններն են.

1. Ապահովագրության դասակարգում (ապահովագրության տեսակներ, դասեր և ենթադասեր): Նախագծում տրվել է ապահովագրության դասակարգումը ըստ տեսակների և դասերի (ենթադասերի), ինչը համահունչ է Եվրոպական օրենսդրության (դիրեկտիվներ և առանձին երկրների օրենսդրություններ) մոտեցումներին և կիրառվում է Եվրոմիության ամրամ բոլոր երկրներում: Օրենքը թույլ է տալիս առավել հստակեցնել լիցենզավորման և վերահսկողության գործընթացները՝ առանձնացված մոտեցում ցուցաբերելով առանձին դասերով ապահովագրական գործունեություն իրականացնող ընկերություններին:

2. Կյանքի և ոչ կյանքի ապահովագրական գործունեությունների տարանջատում: Նախագծում առաջարկվել է մոտեցում, ըստ որի՝ ապահովագրական ընկերություններին արգելվում է իրականացնել միաժամանակ կյանքի և ոչ կյանքի ապահովագրություն:

3. Ապահովագրական ընկերությունների կորպորատիվ կառավարում: Նախագծում ներմուծվել են ապահովագրական ընկերությունների կորպորատիվ կառավարման սկզբունքները, որոնք համահունչ են միջազգային լավագույն փորձին, մասնավորապես՝ համապատասխանում են Եվրոպական օրենսդրությանը և ապահովագրական վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի հիմնական սկզբունքներին:

4. Աուքսորիսինգի խնդիր: Նախագծում սահմանվել է աուքսորիսինգի գաղափարը, ինչը թույլ է տալիս ապահովագրական ընկերություններին իրենց որոշ գործառնություններ (մասնավորապես՝ հաշվապահական հաշվառում, ակտուարի գործառնություններ, ակտիվների կառավարում և այլն) փոխանցել մեկ այլ ընկերության, և սահմանվել են այդ ընկերության նկատմամբ պահանջները և վերահսկողության մեխանիզմները:

5. Ապահովագրական միջնորդներ: Նախագծում առաջարկվել են ապահովագրական միջնորդության կարգավորման հստակ մեխանիզմներ, որոնք լիովին համահունչ են միջազգային լավագույն փորձին, համապատասխանում են Եվրոպական դիրեկտիվների պահանջներին: Մասնավորապես, ապահովագրական միջնորդներ կարող են լինել թե՛ իրավաբանական և թե՛ ֆիզիկական անձինք: Հստակեցվել են նաև ապահովագրական միջնորդության սահմանները, որոնց որոշ մասի (ռիսկային) իրականացման համար ապահովագրական միջնորդներին

ներկայացվում են որոշակի նորմատիվային պահանջներ:

6. Ապահովագրական գաղտնիք: Նախագծում ներմուծվել է ապահովագրական գաղտնիքի գաղափարը, սահմանվել են երրորդ անձինք, որոնց վրա չեն տարածվում ապահովագրական գաղտնիքի սահմանափակումները:

7. Ապահովագրական ընկերությունների լուծարում: Նախագծում տրվել են ապահովագրական ընկերությունների լուծարումը կանոնակարգող դրույթները:

8. Պատժամիջոցներ: Նախագծում վերանայվել են պատժամիջոցները: Սահմանվել են ոչ թե կոնկրետ պատժամիջոցներ, այլ պատժամիջոցի առավելագույն սահմաններ, իսկ կոնկրետ պատժամիջոցի կիրառումը և չափը սահմանում է վերահսկողը՝ ըստ էականության:

9. Վերակազմակերպում: Նախագծում կանոնակարգվել է նաև ապահովագրական ընկերությունների վերակազմակերպման գործընթացը:

ՀՀ կենտրոնական բանկը մշակել և ՀՀ կառավարության քննարկմանն է ներկայացրել «Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքում կատարված հետևյալ փոփոխությունները.

1. «Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը յուրաքանչյուր եռամսյակը մեկ անգամ մամուլով և (կամ) զանգվածային լրատվության այլ միջոցներով հրապարակում է բանկերի և (կամ) առանձին բանկի հանդեպ խոշոր պարտավորություն(ներ) ունեցող անպարտաճանաչ պարտապանների անվանումներն ու անունները: Ընդ որում, խոշոր պարտավորություն է համարվում Կենտրոնական բանկի սահմանած՝ բանկի ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափի 5 տոկոս և ավելի չափով պարտավորությունը: Նախագծով առաջարկվել է՝ փոխել բանկի հանդեպ հաճախորդների խոշոր պարտավորության չափը՝ սահմանելով 20 միլիոն ՀՀ դրամ: Փոփոխության նպատակն է՝ օրենքում պարտավորության չափը չկապել բանկի ընդհանուր կապիտալի չափի հետ, քանի որ դա հաճախ փոխվում է:

2. Բանկի և (կամ) բանկի ղեկավարի կողմից թույլ տրված օրենքների կամ այլ իրավական ակտերի պահանջների խախտումների և դրանց համար Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից բանկի և (կամ) բանկի ղեկավարի նկատմամբ կիրառված պատժամիջոցների մասին որոշումների՝ Հայաստանի Հան-

րապետության կենտրոնական բանկի կամ խախտում թույլ տված բանկի կողմից հրապարակումը բանկային գաղտնիք չդիտարկելը: Նշված փոփոխությունն ավելի թափանցիկ կդարձնի բանկի գործունեությունը և կկանխարգելի իրավախախտումները:

3. Նախագիծը հնարավորություն է տալիս քրեական հետապնդում իրականացնող մարմիններին՝ դատական կարգով բանկային գաղտնիք կազմող տեղեկություն ստանալ քրեական գործով կասկածյալի վերաբերյալ, ինչը նպատակ ունի բանկային գաղտնիք կազմող տեղեկությունները դատական կարգով հասանելի դարձնել քրեական հետապնդում իրականացնող մարմիններին քրեական դատավարության ավելի վաղ փուլում (օրինակ՝ հետաքննության փուլում):

4. Հաջորդ փոփոխության համաձայն՝ բանկին արգելվում է իր հաճախորդներին տեղեկացնել բանկային գաղտնիք կազմող տեղեկությունները քրեական հետապնդում իրականացնող մարմիններին տրամադրելու փաստի վերաբերյալ: Նշված փոփոխությունը պայմանավորված է միջազգային իրավական փաստաթղթերով (\$US\$):

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկը ՀՀ կառավարություն է ներկայացրել «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների նախագծերը:

Նախագծերի ներկայացումը պայմանավորված է պարտատոմսերի շուկայի զարգացումը խթանելու համար նախադրյալների ստեղծմամբ, մասնավորապես՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքից առաջարկվում է հանել այն դրույթը, համաձայն որի՝ ընկերության գրավով ապահովված պարտատոմսերի անվանական արժեքների ընդհանուր գումարը չպետք է գերազանցի ընկերության կանոնադրական կապիտալը: Բացի այդ, նշված օրենքի նախագծով վերանում է այն անտրամաբանական կարգավորումը, որի համաձայն բաժնետիրական ընկերության կողմից թողարկված ապահովված պարտատոմսերի անվանական արժեքների ընդհանուր գումարը սահմանափակվում է, իսկ չապահովված պարտատոմսերինը ոչ:

Միաժամանակ, նախագիծը նպատակ ունի վերացնելու «Բաժնետիրական ընկերությունների

մասին» ՀՀ օրենքի տարբեր հոդվածների միջև հակասությունը: Մասնավորապես՝ մի դրույթի համաձայն ընկերությունը կարող է թողարկել և տեղաբաշխել փաստաթղթային և ոչ փաստաթղթային ձևի պարտատոմսեր, մինչդեռ մյուս դրույթը միանշանակ սահմանում է, որ պարտատոմսը պատրաստվում է տպագրական եղանակով:

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկը ՀՀ կառավարության քննարկմանն է ներկայացրել նաև «Կենսաթոշակային բարեփոխումների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծ, որը սահմանում է ներդրվելիք կենսաթոշակային համակարգի ընդհանուր նկարագիրը, յուրաքանչյուր աստիճանում կատարվող սոցիալական վճարների և յուրաքանչյուր աստիճանից ակնկալվող կենսաթոշակների ընդհանուր բնութագիրը:

Բանկային համակարգի կարգավորման դաշտի փոփոխություններ

2006 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից մշակվել և փոփոխվել են հետևյալ իրավական ակտերը.

- «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի փոփոխություններին համահունչ փոփոխություններ են իրականացվել մի շարք ենթաօրենսդրական ակտերում: Մասնավորապես՝ «Բանկերի և օտարերկրյա բանկերի մասնաճյուղերի գրանցումն ու լիցենզավորումը, բանկերի մասնաճյուղերի և ներկայացուցչությունների գրանցումը, բանկերի և օտարերկրյա բանկերի մասնաճյուղերի դեկավարների որակավորումը և գրանցումը» կանոնակարգ 1-ում, «Բանկում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու կամ ղեկավար պաշտոն զբաղեցնելու ուղեցույցում», ինչպես նաև «Բանկերի ներքին հսկողության իրականացման նվազագույն պայմաններ» կարգում: ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից հաստատվել են «Իրավաբանական անձի կամ իրավաբանական անձի կանոնադրական հիմնադրամում ուղղակի նշանակալից մասնակցություն ունեցող իրավաբանական անձանց գործունեության ուղղությունները, ոլորտները կամ կառավարման մարմինների որոշումները կանխորոշելու, կամ որոշումների կայացման վրա էապես ազդելու հնարավորություն ունեցող անձանց անուղղակի նշանակալից մաս-

- նակից հանդիսանալու չափանիշներ» և «Իրավաբանական անձի հիմնական գործունեության հետ կապված կամ գործադիր տնօրենի անմիջական ղեկավարության ներքո աշխատող, կամ իրավաբանական անձի կառավարման մարմինների կողմից որոշումների կայացման հարցում էական ազդեցություն ունեցող աշխատակիցներին իրավաբանական անձի հետ փոխկապակցված համարելու չափանիշներ» ուղեցույցները: Նշված փոփոխություններն ուղղված են բանկում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման, բանկի խորհրդի անդամների գրանցման գործընթացների լրացուցիչ կարգավորմանը, բանկում արդյունավետ և անկախ ներքին հսկողության ապահովմանն ու կատարելագործմանը:
- ՀՀ տարածքում գործող բանկերում կորպորատիվ կառավարման չափորոշիչների արդյունավետ ներդրման և բանկերի թափանցիկության ապահովման նպատակով հաստատվել է «Բանկերի կողմից իրենց վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակման (տրամադրման) կարգը»: Վերջինս սահմանում է բանկերի կողմից իրենց տնային էջում (ինտերնետային կայքում), ինչպես նաև լրատվական այլ միջոցներով իրենց վերաբերյալ պարտադիր հրապարակման (տրամադրման) ենթակա տեղեկությունները, այդ թվում՝ բանկի կառավարման կառուցվածքի, մասնակիցների, ղեկավարների, մատուցվող ծառայությունների և այլնի վերաբերյալ:
 - ՀՀ բանկերի ներդրումային գործիքների բազմազանեցման և նոր գործիքների մեջ ներդրումների խրախուսման նպատակով փոփոխություններ են կատարվել «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 2-ում:
 - Փոփոխություններ են կատարվել «Բանկերի հաշվետվությունները, դրանց ներկայացումը և հրապարակումը» կանոնակարգ 3-ում: Հանվել են ձև թիվ 12 «Բանկի դրամական միջոցների հոսքերի վերաբերյալ» և ձև թիվ 23 «Բանկի սեփականությունը հանդիսացող և վերջինիս գործունեության համար չօգտագործվող նյութական ակտիվների, ոչ նյութական ակտիվների, ինչպես նաև այլ անձանց կանոնադրական կապիտալներում իրականացված ներդրումների գումարների վերաբերյալ» հաշվետվությունները:

- Փոփոխություններ են կատարվել նաև «ՀՀ տարածքում գործող բանկերում կանխիկ դրամով կատարվող գործառնությունները» կանոնակարգ 9-ում:
- Վերանայվել է «Բանկերում վերստուգումների իրականացման ձեռնարկը»՝ հաշվի առնելով գործնականում առաջացած խնդիրները: Ձեռնարկը ներառել է նաև նոր՝ «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի իրականացում», «Կորպորատիվ կառավարման որակի գնահատում» և «Ռիսկերի կառավարման համակարգի գնահատում» բաժինները:

Ապահովագրական շուկայի կարգավորման դաշտի փոփոխություններ

- 2006 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի որոշմամբ հաստատվել են՝
- «Վերաապահովագրության պահանջները սահմանող կարգը»՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թ. մայիսի 10-ի թիվ 190-Ն որոշմամբ: Կարգով սահմանվում են չափանիշներ՝ համաձայն որոնց վերաապահովագրողները համարվում են հուսալի:
 - «Ապահովագրական պայմանագրերով ստանձնած ապահովագրական ռիսկերի փոխանցման կարգը», որը հաստատվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի հուլիսի 18-ի թիվ 454-Ն որոշմամբ: Վերոնշյալ կարգի հիմնական նպատակն է՝ ապահովագրական պայմանագրերով ստանձնած ապահովագրական ռիսկերի փոխանցման գործընթացի կանոնակարգումը:
 - «Ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվառման հաշվային պլանը» և «Ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվառման հաշվային պլանի կիրառման հրահանգը»՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի սեպտեմբերի 12-ի թիվ 544-Ն որոշմամբ, որի նպատակն է՝ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվառման համապատասխանեցումը հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտներին:
 - «Ապահովագրական գործունեություն իրականացնողի լիցենզավորման, մասնաճյուղերի գրանցման և ապահովագրական գործունեու-

թյուն իրականացնողի կանոնադրական կապիտալում բաժնեմաս (բաժնետոմս) կամ փայամասնակցություն ձեռք բերելու համար նախնական համաձայնություն ստանալու կարգը», «Ապահովագրական գործունեություն իրականացնողների ղեկավարների, ակտուարի և գործակալի մասնագիտական որակավորման պահանջներն ու որակավորման ստուգման կարգը», «Ապահովագրողի գործունեության երեք տարվա գործարար ծրագրի ներկայացման կարգը»՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի օգոստոսի 1-ի թիվ 476-Ն որոշմամբ: Վերոնշյալ իրավական ակտով կարգավորվում են ապահովագրական գործունեություն իրականացնողների լիցենզավորման, ինչպես նաև նրանց մասնագիտական որակավորման ստուգման գործընթացները:

- «Ապահովագրական գործունեություն իրականացնողների ղեկավարների, ինչպես նաև գործակալի թեկնածուների մասնագիտական որակավորման ստուգման թեմաների ցանկը»՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի օգոստոսի 1-ի թիվ 477-Ն որոշմամբ:
- «Ապահովագրական գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվների չափը, ձևավորման և հաշվարկման կարգը» կանոնակարգ 30-ը՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի նոյեմբերի 7-ի թիվ 663-Ն որոշմամբ, որի նպատակն է՝ ֆինանսապես կայուն ապահովագրական ընկերություններ ունենալու համար նորմատիվային դաշտը միջազգային լավագույն փորձին համահունչ դարձնելը:
- «Ապահովագրական պահուստների տեսակները, դրանց ձևավորման կարգը» կանոնակարգ 31-ը՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2006 թվականի նոյեմբերի 7-ի թիվ 664-Ն որոշմամբ, որի նպատակն է՝ ապահովագրական ընկերությունների կողմից ձևավորվող պահուստները համապատասխանեցնել IAS ստանդարտներին և դրանց հստակ հաշվարկման մեխանիզմների հիման վրա բարձրացնել ապահովագրական ընկերությունների հուսալիությունը:
- «Ապահովագրական ընկերությունների հաշվետվությունները, դրանց լրացման, ներկայացման կարգն ու ժամկետները» կանոնակարգ 32-ը՝ հաստատված ՀՀ կենտրոնական

բանկի խորհրդի 2006 թվականի դեկտեմբերի 5-ի թիվ 716-Ն որոշմամբ, որի նպատակն է՝ ապահովագրական ընկերությունների կողմից որոշակի պարբերականությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկ ներկայացվող տեղեկատվության հիման վրա ապահովագրական գործունեության հետ առնչվող ռիսկերի բացահայտումը, ապահովագրական շուկայի վերլուծության իրականացումը, ինչպես նաև ապահովագրական գործունեություն իրականացնողների գործունեության վերաբերյալ վերահսկողական և վերլուծական նպատակներով տեղեկատվության հավաքագրումը:

Արժեթղթերի շուկայի կարգավորման դաշտի փոփոխություններ

2006 թվականին փոփոխություններ և լրացումներ են կատարվել Արժեթղթերի շուկայի կարգավորման կանոնադրքում՝ ուղղված արժեթղթերի շուկայի կարգավորման և վերահսկողության ոլորտների կատարելագործմանը և արդյունավետության բարձրացմանը, մասնավորապես.

- իրավական հիմքեր են ստեղծվել Կենտրոնական բանկի կողմից բարձր վարկանիշ ստացած ձեռնարկությունների պարտատոմսերով բանկերի միջև ռեպո գործարքների կնքման համար՝ ապահովելով այդ գործընթացի փաստաթղթաշրջանառության էլեկտրոնայնացումը.
- սկսվել են կորպորատիվ արժեթղթերով (այդ թվում՝ օտարերկրյա) պահառության գործունեությունը կարգավորող կանոնների մշակման աշխատանքները, որով հիմքեր են ստեղծվել երկնակարգակ պահառության համակարգի ձևավորման համար.
- սկսվել են բանկերին և վարկային կազմակերպություններին արժեթղթերի շուկա ուղղակիորեն մուտքի հնարավորության ընձեռնան աշխատանքները.
- վերանայվել են մասնագիտացված անձանց կողմից հաշվետվությունների ներկայացման կարգը և ներկայացվող ձևերը: Մասնավորապես, բացառվել են մի շարք տեղեկությունների կրկնակի ներկայացման պահանջները, ինչպես նաև ներդրվել է արժեթղթերի և հաճախորդների ռեզիդենտության հիման վրա տեղեկությունների ներկայացման սկզբունքը.

- վերանայվել են հաշվետու թողարկողների նկատմամբ սահմանված պահանջները, թողարկողների կողմից արժեթղթի գրանցման հայտարարագրի և հաշվետվությունների ներկայացման կարգը: Մասնավորապես, հաշվետու թողարկող որակելու նպատակով զուտ ակտիվների մեծությունը սահմանվել է 500 մլն դրամ, ներդրվել է հայտարարագրերի և հաշվետվությունների էլեկտրոնային եղանակով ներկայացման մեխանիզմը և նվազեցվել ներկայացվող թղթային օրինակների քանակը:

Միևնույն ժամանակ, ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահի կողմից հաստատվել են «Արժեթղթերի շուկայում մասնագիտացված գործունեություն իրականացնող անձանց, ինքնակարգավորվող կազմակերպությունների և թողարկողների ստուգումների և հեռակա վերահսկողության ընթացակարգերի ուղեցույցները»:

Ֆինանսական շուկայի այլ մասնակիցների կարգավորման դաշտի փոփոխություններ

- Փոփոխություններ են կատարվել «Վարկային կազմակերպությունների գործունեության

կարգավորումը, վարկային կազմակերպությունների գործունեության տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 14-ում: Մասնավորապես, թույլատրվել է ՀՀ տարածքում գործող վարկային կազմակերպություններին իրենց անունից թողարկել և իրավաբանական անձանց միջև տեղաբաշխել պարտատոմսեր:

- 2006 թվականի հունվարի 1-ից Կենտրոնական բանկին է անցել գրավատների լիցենզավորման և վերահսկողության իրավասությունը: Կենտրոնական բանկի կողմից մշակվել է «ՀՀ տարածքում գործող գրավատների ստուգումների իրականացման ձեռնարկը»:
- Փոփոխություններ են կատարվել նաև «Արտարժույթի առք ու վաճառքի գործառնությունների լիցենզավորումը և կարգավորումը» կանոնակարգ 10-ում, «Արտարժույթային դիլերային առք ու վաճառքի գործառնությունների լիցենզավորումը» կանոնակարգ 12-ում և «Դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող կազմակերպությունների լիցենզավորումը, մասնաճյուղերի և ներկայացուցչությունների հաշվառումը, գործունեության կարգավորումը, ղեկավարների որակավորումը» կանոնակարգ 16-ում:

3.4. ՓՈՂԵՐԻ «ԼՎԱԾՄԱՆ» ԵՎ ԱՂԱՐԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐ

2006 թվականին Կենտրոնական բանկը շարունակել է գործունեությունը «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» ՀՀ օրենքի շրջանակում: Դա իրականացվել է 2005 թվականին Կենտրոնական բանկում ստեղծված կառուցվածքային ստորաբաժանման՝ Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի միջոցով, որը գործում է եռամյա ռազմավարության ծրագրով: Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնը տարվա ընթացքում աշխատանքներ է իրականացրել հետևյալ ուղղություններով՝

Տեղեկությունների ստացում, վերլուծություն և տրամադրում

2006 թվականի մարտ-ապրիլին Կենտրոնական բանկի խորհուրդը հաստատել է հաշվետու անձանց կողմից Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնին (ՖԴԿ) տեղեկությունների տրամադրման կարգը, ձևերն ու ժամկետները: Դրա հիման վրա ՀՀ տարածքում գործող բոլոր ֆինանսական հաստատությունները, ինչպես նաև օրենքով սահմանված ոչ ֆինանսական հաստատություններն ու անձինք, սկսել են պարտադիր տեղեկացման և կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաշվետվություններ տրամադրել Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնին: 2006 թ. տրամադրվել են շուրջ 55 հազար պարտադիր տեղեկացման և 26 կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաշվետվություններ:

Այդ հաշվետվությունները համակարգելու նպատակով մշակվել է ՖԴԿ տվյալների բազա, որը հնարավորություն է տալիս կատարելու համակողմանի գործառնական, մարտավարական և ռազմավարական բնույթի ֆինանսական վերլուծություններ:

Հաշվետու անձանցից և այլ աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների վերլուծության արդյունքներով Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնը, Կենտրոնական բանկի խորհրդի որոշումների հիման վրա, ՀՀ դատախազությանն է ներկայացրել 4 կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաղորդում:

Փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ՀՀ օրենսդրության և այլ իրավական ակտերի բարեփոխումներ

2006 թվականին Կենտրոնական բանկն աշխատել է նաև փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ՀՀ օրենսդրության բարեփոխման ուղղությամբ:

Եվրոխորհրդի փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի հատուկ կոմիտեի՝ ՄԱՆԻՎԱԼ-ի խորհրդատվություններով Կենտրոնական բանկը, Արդարադատության նախարարության և ՀՀ Գլխավոր դատախազության հետ համատեղ, մշակել է փողերի «լվացման» ու ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին ՀՀ օրենքում, ՀՀ քրեական և քրեական դատավարության օրենսգրքերում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքների փաթեթ: Փոփոխություններով և լրացումներով փողերի «լվացում» հասկացությունը համապատասխանեցվել է միջազգային ստանդարտներին, սահմանվել են փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեպքերում գույքի վրա անհապաղ կալանք դնելու և պարտադիր բռնագրավման ընթացակարգերը, ամրագրվել է փողերի «լվացման» նախորդող հանցակազմերի ցանկը և այլն:

Այդ փաթեթը բազմիցս քննարկվել է և համաձայնեցվել պետական իրավասու մարմինների ու ՄԱՆԻՎԱԼ-ի փորձագետների հետ: ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2006 թվականի նոյեմբերին:

Կենտրոնական բանկի նախաձեռնությամբ 2006 թվականին Հայաստանի Հանրապետությունը հյուրընկալել է Արժույթի միջազգային հիմնադրամի փորձագետներին, որոնց առջև խնդիր է դրվել՝ վերանայել փողերի «լվացման» ու ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին ՀՀ օրենքը և կատարել դրանք միջազգային ստանդարտներին համապատասխանեցնելու առաջարկներ: Փորձագետներից և ՀՀ տարբեր գերատեսչությունների աշխատակիցներից կազմված աշխատանքային խմբի կողմից մշակվել է նշված օրենքի համալիր կառուցվածքային լրամշակումների փաթեթ, որը նախատեսվում է Ազգային ժողովի քննարկմանը ներկայացնել 2007 թվականին:

Արժույթի միջազգային հիմնադրամի փորձագետների հետ մեկտեղ մշակվել է նաև փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման

դեմ պայքարի ոլորտում հաշվետու անձանց նկատմամբ վերահսկողական ընթացակարգերը նկարագրող ձեռնարկի նախագիծ, որը Կենտրոնական բանկի կողմից նախատեսվում է ընդունել 2007 թվականին:

Միջազգային համագործակցություն

Փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում 2006 թվականին Կենտրոնական բանկը միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա մարմինների հետ համագործակցել է հետևյալ ուղղություններով.

- Կենտրոնական բանկը մասնակցել է Եվրոխորհրդի ՄԱՆԻՎԱԼ հանձնախմբի աշխատանքներին: Կենտրոնական բանկի մասնակցությամբ կազմվել են ՄԱՆԻՎԱԼ-ի կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում իրավիճակի գնահատումից հետո ներկայացված՝ առաջընթացի և համապատասխանության ապահովման վերաբերյալ հաշվետվությունները և ներկայացվել ՄԱՆԻՎԱԼ-ի լիազումար նիստերում: Այդ նիստերին, որպես ՀՀ պատվիրական ղեկավար, մասնակցել է Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի ղեկավարը:
- Կենտրոնական բանկը, ծրագրի համաձայն, ակտիվ գործողություններ է իրականացրել Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի՝ Էզմոնտ խմբին անդամակցելու ուղղությամբ: Հարցը քննարկվել է աշխատանքային հանդիպումներում, և նախատեսվում է, որ վերջնականապես կհաստատվի 2007 թվականին: Էզմոնտ խմբի ընթացակարգերի հիման վրա այս հարցում ՖԴԿ հովանավորներն են ՌԴ Ֆինանսական մոնիտորինգի դաշնային ծառայությունը և Ուկրաինայի ֆինանսական մոնիտորինգի կոմիտեն:
- Կենտրոնական բանկն աշխատել է նաև ՄԱԿ-ի թմրամիջոցների ու հանցավորության դեմ պայքարի գրասենյակի հետ և համատեղ իրականացրել ուսուցման կարիքների բացահայտման ծրագիր:
- Կենտրոնական բանկի խնդրանքով Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի ինստիտուցիոնալ ու գործառնական կարողությունների բարելավմանն ուղղված տեխնիկական օժանդակության ծրագրեր են իրականացրել Արժույթի միջազգային հիմնադրամը և ԱՄՆ զանապետարանի դեպարտամենտը:

- Կենտրոնական բանկի Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնը սկսել է տեղեկատվություն փոխանակել օտարերկրյա ֆինանսական հետախուզության մարմինների հետ: Հաշվետու տարում տեղեկատվության փոխանակման կարգով ստացվել է 4 և ուղարկվել 9 հարցում:

Ներպետական համագործակցություն

Կենտրոնական բանկի և իրավասու մարմինների միջև սերտ համագործակցություն է իրականացվել:

Միջգերատեսչական համագործակցությունն իրականացվել է դեռևս 2002 թվականին ՀՀ Նախագահի կարգադրությամբ ստեղծված «Հայաստանի Հանրապետությունում դրամաներգության, պլաստիկ քարտերի և այլ վճարային գործիքների բնագավառում զեղծարարության, փողերի «լվացման», ինչպես նաև ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ տարվող պայքարի հարցերով» միջգերատեսչական հանձնաժողովի շրջանակներում: Հանձնաժողովը, Կենտրոնական բանկի նախագահի նախագահությամբ, հաշվետու տարում գումարել է 8 նիստ, որոնց ընթացքում քննարկվել են փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի քաղաքականության, գերատեսչությունների համագործակցության, ինչպես նաև առավել խնդրահարույց հարցեր: Միջգերատեսչական հանձնաժողովն իր տարեկան աշխատանքների մասին հաշվետվություն է ներկայացրել ՀՀ Նախագահին:

Երկկողմ համագործակցության համաձայնագրեր են կնքվել Գլխավոր դատախազության, Ոստիկանության, Ազգային անվտանգության ծառայության, Հարկային պետական ծառայության, Մաքսային պետական կոմիտեի հետ: Այդ համաձայնագրերով սահմանվում են տեղեկատվության փոխանակման, վիճակագրության, ուսուցման և այլ ոլորտներում համագործակցության ընթացակարգերը:

Ուսուցում և վերապատրաստում

2006 թվականին Կենտրոնական բանկի ներկայացմամբ միջգերատեսչական հանձնաժողովը հաստատել է փողերի «լվացման» և ահաբեկչու-

թյան ֆինանսավորման դեմ պայքարի ուսուցման ազգային ծրագիրը և դրա իրականացմանն ուղղված գործողությունների ժամանակացույցը: Ժամանակացույցի համաձայն՝ նախատեսվել է ուսուցման ծրագրերը կազմակերպել բոլոր շահագրգիռ գերատեսչություններում, ուսուցման կարիքների բացահայտման ընթացակարգերն ավարտելուց հետո: Այդ նպատակով, ՄԱԿ-ի թմրամիջոցների ու հանցավորության դեմ պայքարի գրասենյակի հետ համատեղ, ՀՀ-ում սկսվել է ուսուցման կարիքների բացահայտման փորձնական ծրագիր, որը նախատեսվել է ներդնել Կենտրոնական բանկում, Դատախազությունում և Ոստիկանությունում: Միջազգային փորձագետները Հայաստանում կազմակերպել են մի քանի սեմինարներ՝ ներկայացնելով այդ ծրագրի միջազգային լավագույն փորձը: Ծրա-

գիրը նախատեսվում է ավարտել 2007 թվականին:

Կենտրոնական բանկը ֆինանսական հաստատությունների համար մի շարք հանդիպումներ ու սեմինարներ է կազմակերպել, որոնցում քննարկել է փողերի «լվացման» և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի օրենսդրությունը, կանոնակարգերը, տիպաբանությունը և այլ հարցեր:

Բացի այդ, Կենտրոնական բանկի տարբեր ստորաբաժանումների, այդ թվում՝ Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի աշխատակիցները մասնակցել են Հայաստանում և արտերկրում կազմակերպված՝ փողերի «լվացման» ու ահաբեկչության ֆինանսավորման կանխարգելմանն ուղղված սեմինարների, համաժողովների, ուսուցման այլ ծրագրերի:

«Գերմանա-հայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ

Ծրագրի իրականացման սկզբից՝ 1998 թ., ՀՀ կենտրոնական բանկը, համագործակցելով Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության Վերականգնման վարկերի բանկի (KfW) հետ, իրականացնում է վարկային ծրագրեր, որոնցից առաջինը «Փոքր և միջին ձեռներեցության աջակցման» վարկային ծրագիրն է, որի շրջանակներում Կենտրոնական բանկին տրամադրվել է 16.8 մլն եվրո վարկ՝ 40 տարի մարման ժամկետով, տարեկան 0.75% տոկոսադրույքով:

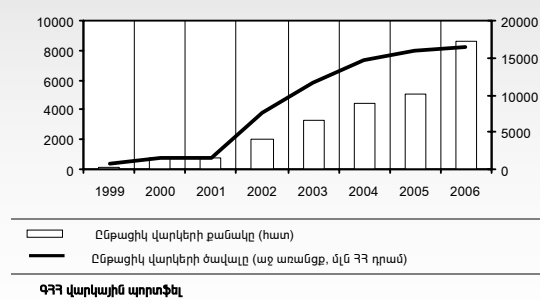
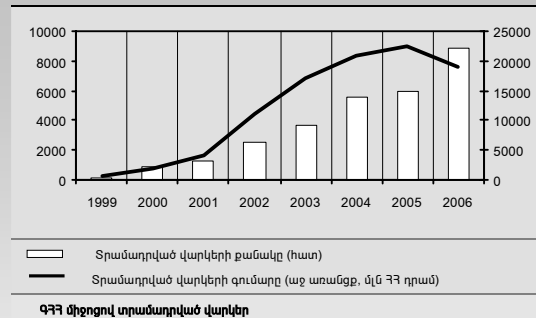
Ծրագրում ընդգրկված Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ, Անելիք բանկ, Հայէկոնոմբանկ, Կոնվերս բանկ և Ինեկո բանկ գործընկեր բանկերին 1999 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկը տրամադրել է 11.7 մլրդ դրամ վարկային միջոց:

Գործընկեր բանկերը 2006 թ. ծրագրի շրջանակներում տրամադրել են 8810 վարկ՝ 19.1 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով. ծրագրի իրականացման սկզբից՝ 28696 վարկ՝ 97.7 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով:

2006 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ծրագրի շրջանակներում գործընկեր բանկերի ընթացիկ վարկային ներդրումները կազմել են 8603 վարկ՝ 16.4 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով: Բանկերը, ելնելով ծրագրով ներդրված նոր վարկային տեխնոլոգիայի արդյունավետությունից, բացի ՀՀ կենտրոնական բանկից ստացված միջոցներից, սեփական միջոցների հաշվին փոքր և միջին ձեռներեցություններին տրամադրել են 4.7 մլրդ դրամ վարկ: Ծրագրի արդյունավետության մասին է վկայում նաև այն հանգամանքը, որ նույն տեխնոլոգիայով Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկում 2006 թ. Վերականգնման և զարգացման եվրոպական բանկի (EBRD) միջոցներով տրամադրված վարկերի քանակը կազմել է 1823՝ 2.8 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով:

ՀՀ կենտրոնական բանկի և KfW բանկի միջև 2004 թվականին կնքված «Էներգիայի վերականգնվող տեսակների զարգացում» վարկային պայմանագրով նախատեսված է տրամադրել 6.0 մլն եվրո վարկ՝ 40 տարի մարման ժամկետով, 0.75% տարեկան տոկոսադրույքով, և 1.5 մլն եվրո դրամաշնորհ՝ ծրագրի խորհրդատուներին: Ծրագրի հիմնական նպարակն է՝ մրցույթով ընտրված Գործընկեր բանկերի միջոցով վարկավորել գործող

փոքր ՀԷԿ-երի վերազինումը և նոր ՀԷԿ-երի կառուցումը:

2006 թ. միջազգային մրցույթի արդյունքներով ընտրվեցին ծրագրի բանկային խորհրդատու՝ «Savings Banks Foundation for International Cooperation», և տեխնիկական խորհրդատու՝ «Lahmeyer International» ընկերությունները:

Ծրագրի շրջանակներում վարկավորումը նախատեսվում է իրականացնել 2007 թ. առաջին կիսամյակում, երբ մրցույթի արդյունքներով կընտրվեն գործընկեր բանկերը և կորոշվեն վարկավորման ենթակա ՀԷԿ-երը:

2006 թ. մարտի 23-ին կնքված «Բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացում» պայմանագրի համաձայն՝ KfW-ն ՀՀ կենտրոնական բանկին տրամադրելու է 6.0 մլն եվրո վարկ՝ 40 տարի մարման ժամկետով, տարեկան 0.75% տոկոսադրույքով, և 1.5 մլն եվրո դրամաշնորհ՝ խորհրդատվական ծառայությունների և ուսումնական ծրագրերի համար: Ծրագրի նպատակն է՝ վերաֆինանսավորել գործընկեր ֆինանսական հաստատությունների (ԳՖՀ) կողմից տրամադրված և որակի նվազագույն չափանիշներին համապատասխանող հիփոթեքային վարկերը:

Որպես ծրագրի խորհրդատու՝ մրցույթի արդյունքներով ընտրվել է «Bank akademie

international» ընկերությունը: 2006 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկի և ծրագրի խորհրդատուի համատեղ մրցույթի արդյունքներով ընտրվեցին ծրագրի 8 ԳՖՀ՝ Հայէկոնոմբանկ, «Ինեկո բանկ», «Արարատ բանկ», «Կասկադ բանկ», Առեկսիմբանկ, «Ի.Թ.Բ. միջազգային առևտրային բանկ» բանկերը, «Առաջին հիփոթեքային ընկերություն», «Վաշինգթոն քափիթալ» ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունները: 2006 թ. «Ֆինանսաբանկային քոլեջ» հիմնա-

դրամում վերապատրաստվել են ԳՖՀ-ի 52 վարկային մասնագետներ և բարձր ու միջին օղակի ղեկավարներ:

Ծրագրի շրջանակներում վերաֆինանսավորումը կիրականացվի 2007 թ. առաջին եռամսյակից: Նախատեսվում է, որ 6.0 մլն եվրոն հաջող տեղաբաշխելու պարագայում KfW բանկի կողմից կտրամադրվի ևս 6.0 մլն եվրո, և ծրագրի ընդհանուր գումարը կկազմի 12.0 մլն եվրո: